

ČAROVNIŠTVO

Nekaj malega o čarovništvu in inkviziciji

Lov na čarovnice je bil donkihotski boj z nečim, česar sploh ni, vseeno pa so grmade v Evropi gorele skoraj tristo let in pogubile več sto tisoč nedolžnih ljudi. Ponekod vera v čarovništvo še dandanes terja kakšno človeško žrtev

Inkvizicija: To je bilo posebno sodišče, ki je imelo dokaj nenavadno oblast, da razsoja ne le o dejanjih, ampak tudi o namerah. Razlikovali so med krivoverci, ki so verovali v še kaj drugega, kot je predpisovala prava vera in tistimi, ki so povsem zanikali pravo vero. In ker je bil že sum dovolj za obtožbo, so razlikovali med malo, bolj ali najbolj sumljivimi.

Zakaj je prišlo do preganjanj

Nekateri trdijo, da je pri vsem tem šlo za uničenje modrih žensk. Pri tem gre zlasti za boj proti babicam, ki so poznale razne metode preprečevanja nosečnosti, kar pa ni bilo po godu niti tedanji Cerkvi niti oblasti, ki je bila politično usmerjena v načrtovanje čimvečjega naraščaja (in s tem tudi čimveč delovne sile).

Čarovništva, ki se kaznujejo s kaznijo:

1. odpoved religiji, "brez strahu pred Bogom"
2. obrekovanje bogaboječih, odrekanje spoštovanja cerkvi
3. čaščenje hudiča
4. zaroka lastnega potomstva čarovnic s hudičem
5. uboj otroka pred krstom
6. splav
7. pridobivanje tujcev za hudiča
8. magična zaklinjanja
9. incest (mati - sin, oče - hči)
10. izdelovanje čarovniških mazil
11. kraja trupel
12. ubijanje ljudi in živali z drogami
13. "čaranje" živine
14. uničenje poljskih pridelkov
15. preprečevanje spočetja

Kako prepoznati čarovnico:

- Prava čarovnica vedno nosi rokavice,
- ima tanke zakrivljene kremplje namesto nohtov,
- je plešasta, zato nosi lasuljo,
- ima večje nosnice kakor navadni ljudje, da lahko v temi zavoha otroke,
- črna pika v očesu spreminja barvo; v središču barvite zenice ji plešeta ogenj in led,
- je demon v človeški obliki,
- nima nohtov na nogi,

- njena slina je modre barve.

ČAROVNIŠTVO NA SLOVENSKEM

Na Slovenskem sta bila dva velika vala čarovniških procesov, prvi konec 16. stoletja, drugi v drugi polovici 17. stoletja.

17. stoletje je čas pogostih naravnih nesreč, poplav, požarov, toč in predvsem epidemij kuge ter vojn. V tem stoletju se je kuga na našem ozemlju pojavila kar osemdesetkrat. Za njih so obtoževali t.i. čarovnice. Obtožene so mučili, da so priznali stvari, ki jih sploh niso zagrešili. Sodniki so zahtevali imena ljudi, ki so sodelovali z obtoženimi. Žrtve so pogosto imenovalе sorodnike, prijatelje, znance. Procesu zoper čarovnice so na Slovenskem trajali približno 250 let.

Čarovnice naj bi se zbirale na Kleku in na Rogaški gori. Glavna žarišča čarovniških procesov so bila v Škofji Loki, okolici Cerknice in Planine, v vasi Bačkovo, Ljubljani, Ribnici in Krškem. Tudi na Štajerskem so imeli svoja središča: Maribor, Ljutomer, Radgona, Ptuj, Ormož, Celje. Tudi na Koroškem so se izvajali sodni procesi, vendar je o njih bolj malo znanega.

Veliko pisateljev je temo čarovništva upodobilo v knjigah. Mi dobro poznamo zgodbo Ivana Tavčarja Visoška kronika, kjer so junakinjo Agato obtožili čarovništva in ji tudi sodili

Spol in število žrtev

Žrtve obtožb so bili vsi: otroci, dekleta, fantje, moški, ženske, vključno z nosečnicami. Dogajalo se je tudi, da so otroci obtoževali starše čarovništva ali obratno. Kmetje so tudi sami sežigali svoje žene.

Zanimivo je, da je bilo na Koroškem in Štajerskem najprej obsojenih več moških kot žensk, toda kasneje (ko so bili pregoni najhujši) se je število žensk drastično povečalo. Tako je bilo na Kranjskem med obtoženimi 74,4 % žensk, 12,5 % moških, za ostalih 13,1 % pa je spol neznan. Tudi starostna struktura je zelo različna - od otrok do 80-letnih stark. Najstarejša znana obtoženka je bila Urša Triplat, stara 80 let, najmlajši obtoženec pa je bil Jakopec, star le 15 let.

Največ obtoženih so obsodili na smrt (53,3 %), oproščenih je bilo le 10,9 %, zaradi mučenja pa jih je umrlo 8,2 %. Peščici obsojenih je uspelo celo pobegniti (1,2 %), za 26,4 % pa je izid neznan.

Vse skupaj je bilo obtoženih 153 žensk, 22 moških, za 36 ljudi pa je spol neznan.

- Mučeni: 56
- obsojeni na smrt: 179
- Obsojeni na bičanje: 6
- Umrli v ječi: 10

- Ušli:3
- Oproščeni: 21
- Neznano: 17

Vendar zapiski niso popolni, saj nekaj procesov ni bilo zapisanih.

Ugotavljanj čarovništva s preizkusi

Ko so obtoženca pripeljali pred sodnika, ga je čakal kup vprašanj in ponavadi je obtožbe zanikal. Temu je sledil preizkus, ki naj bi potrdil, ali je osumljena oseba čarovnik.

- Najbolj znan med njimi je preizkus z vodo, tako imenovana čarovniška kopel. Obtoženi osebi so zvezali levo roko na desno nogo in obratno. Nato jo je krvnik spustil na vrvi v vodo. Če je plavala, ji je bilo dokazano čarovništvo, če se je potopila, je dokazala svojo nedolžnost. Preizkušnja z vodo verjetno izvira iz prastarih prepričanj, da voda kot element čistosti ne sprejema zla. Kasneje naj bi šlo tudi za ugotavljanje specifične teže čarovnic, ki naj bi bila manjša kot pri drugih ljudeh. Vendar se je ta preizkus na Slovenskem uporabljal zelo redko, saj v procesnih aktih ni zabeležen niti en primer.
- Bolj običajen preizkus pri nas je bilo iskanje čarovniških znamenj. Rabelj je obtoženi osebi ne glede na spol ostrigel lase in dlake po celem telesu, kar naj bi preprečilo hudiču kakršenkoli vpliv na postopek. Čaravnice naj bi imele v obleki, laseh in drugje po telesu skrite dele nekrščenih otrok in različna zelišča. Nato so osebo oblekli v grobo konopljino srajco, ki je morala biti stkana v enem dnevu, da je ne bi začaral hudič. Pri nadaljnji preiskavi so v vsako sumljivo pigmentno znamenje, bradavico ali drugačno sumljivo znamenje na telesu zapičili iglo in če ni krvavelo, je bil to dokaz, da gre za hudičevo znamenje. Ta znamenja so iskali tudi po intimnih predelih.
- Po svetu so poznali tudi preizkus z ognjem, ali pa so čaravnice tehtali na posebni čarovniški tehtnici.
- Znan pa je tudi solzni preizkus: Če čaravnica kljub mučenju ni mogla jokati, so smatrali, da je kriva. Ta poskus so kmalu odpravili, saj so sodniki izjavili, da se mučeniki ravno zaradi prevelikih bolečin ne morejo jokati.

Mučilne naprave in tehnike

Vedno so začeli z lažjimi mukami in nadaljevali z vse težjimi. Pri tem naj bi upoštevali tudi starost in telesno konstitucijo.

- prva stopnja mučenja je bila stiskanje palcev, bičanje, tesno vezanje rok na hrbtu
- druga stopnja je bilo zvezovanje čez razrezano kožo, privijanje nog s španskim škornjem (posebnim obuvalom iz dveh polovic z navznoter obrnjenimi konicami)
- tretja stopnja je bila raztegovanje. Osumljencu so zvezali roke na hrbtu, vrgli vrv čez tram in osumljenca dvignili za zvezane roke, kar je povzročilo hude bolečine.
- Poznamo tudi čarovniški stol, ki je bil namenjen dolgotrajnemu mučenju. Na njem naj bi smel sedeti več kot 24 ur, saj naj bi to že ogrožalo življenje. A Marina Vukinec je na njem presedela kar 48 ur. Seveda je umrla. Obtoženec se je usedel na igle, v njegovo naročje pa so dajali razne uteži.
- Mučenje najvišje stopnje pa je bila tudi mučilna klop ali mučilna koza. To je bil hlod s štirimi nogami, ki je bil na vrhu ostro ošiljen. Obtoženca so golega posadili na ta oster

rob tako, da ga je imel med nogami. Na noge so obtožencu obešali uteži. Zelo verjetno so uporabljali takšno mučilno kozo v Poljanah.

Če vse to ni pripeljalo do priznanja, so sodniki uporabili tudi druga sredstva: žganje podplatom, posebne obliže, ki so povzročali opekline, zlivanje žvepla v čevlje in podobno. Uporabljali so mučilno orodje, ki so ga imeli na razpolago. Način in čas mučenja je bil odvisen predvsem od krvnega sodnika. Mučenje pa je trajalo od nekaj ur pa do nekaj dni.

Sodbe in kazni

Zaslišanje in preiskava o čarovništvu je potekala tajno, prav tako je bil tajno glasovanje. Razglasitev sodbe pa je bila vedno javna, pritožba pa ni bila možna. Sodni pisar je prebral zapise, ki so nastali ob zaslišanju in potem je pisar prebral obsodbo. Obsodba je bila kratka. **Npr. Knjiga**

Običajno je pisar prosil za omilitev sodbe in za to prejel tudi plačilo. Običajna sodba je bila smrt na grmadi. Če so bila storjena dejanja posebno huda, so obsojeno osebo živo sežgali, običajno pa so jo prej obglavili ali zadavili. Leta 1685 so v Radgoni zbrali še zelen in vlažen les, tako da je počasi gorel in s tem podaljšal muke. Izjemoma so obtožence tudi utopili.

Krvnemu sodniku je bilo treba seveda tudi plačati. Njegov cenik:

- iskanje hudičevega znamenja – 45 krajcarjev
- izpraševanje na stolu – 45 krajcarjev
- striženje – 1 goldinar
- usmrtitev – 45 krajcarjev

Kazni:

Človek, ki z čarovnijo škoduje drugemu – kazen: smrt v ognju .

Zastrupitev – za moške smrt na kolesu, za ženske pa utopitev. Kazen so poostriili s tem, da je rabelj na poti na morišče obsojenca ščipal z žarečimi kleščami.

Bogostrunstvo – Kazen:smrt na grmadi

Shodi (predstave ljudi)

Temelj vsega čarovništva so bili tako imenovani čarovniški shodi ali čarovniške sobote (Hexensabbat). Ti naj bi potekali ponoči med 21. uro in zoro naslednjega dne, oziroma do prvega petelinjega petja. Pri nas so posebej slovela shajališča Donačka grora, Klek, Slivnica in Pesniški hrib. Na shode naj bi čarovnice in čarovniki prihajali leteč po zraku na metlah, vilah, palicah, psih, mačkah, kozlih, volkovih... Pred odhodom naj bi sebe in predmete, na katerih so letele, premazale s čarobnim mazilom, ki je bilo narejeno iz različnih strupenih zelišč, krvi netopirjev, zdrobljenih kosti in masti umorjenih nekrščenih otrok. Med poletom so se večkrat spremenile v srake ali krokarje. S seboj so velikokrat povabile tudi svoje znanke. Na Švedskem so zapičile kozlu v zadnjico kol, na katerem so nato sedele gostje.

Na naših shodih naj bi sodelovalo 12.000 čarovnic in čarovnikov. Pričakal jih je hudič, ki je bil v vsaki državi drugačen. Pri nas je bil kavalir v viteški opravi ali lovec ali pekovski vajenec. Nato so mu poljubili levo roko, levo nogo in tudi splovilo in zadnjico. Na te poklone je hudič odgovoril tako, da jim je prdnil v obraz. Po koncu maše je posvetil pijačo in hrano. Pijačo so pili iz kravjih parkljev.

Procesi:

V začetku je krvni sodnik Pavel Schatz iz Celja pričel proces proti kmetu Jakobu Križanu, ki so ga obtožili čarovniškega zdravlilstva. Znal je narediti različne čarovniške zvarke, zvezati dolge verižice, ki so preprečevale zanositev. Grozljivo mučenje je Križana spravilo tako daleč, da je poizkušal narediti samomor. Neuspeh samomor mu je pustil hude posledice. Ni mogel več govoriti in večkrat je haluciniral, da ob njem sedi hudič. Sodnik je določil, da mu dajo na hrbet goreč žvepleni oblič, s čimer naj bi ugotovili, ali je res zmešan ali ni. Izid ni znan.

V Krškem so leta 1717 obsodili od dvajset do štirideset ljudi in jih zmetali v ogenj. Med njimi so bile tudi žene in hčerke bogatih meščanov.

Zelo znan primer iz slovenske zgodovine je obtožba Veronike Deseniške. Celjski grof Herman II. je Veroniko obtožil ljubezenskega čaranja, da je njegovega sina Friderika II. zastrepila. Veronika ni bila sežgana, ker sodnik ni verjel obtožbi. Herman II. jo je dal utopiti. Procesi zoper čaravnice so na Slovenskem trajali približno 250 let.

1546. leta so v Mariboru obtožili več žensk, da delajo točo in zastrepajo. Strupene rastline naj bi zamesile v pogačo in jo ponudile sovražnim osebam. Kuhale naj bi jedi iz kuščarjev, gadov, slepcev in krastač. Nevidne so postale tako, da so Kristusu na križu izpraskale oči in jih nosile pri sebi. Zanimivo je priznanje o postopku, kako so delale točo: če so vrgle devet kamnov v vodo so priklicale neurje s točo. Nerodovitnost vinograda so dosegle tako, da so svojim sovražnikom v vinograd zakopale živo srebro.

Na Kranjskem je bil najbolj zloglasen primer v Poljanah, ki ga nekateri raziskovalci omenjajo kot Veliki proces (1691-1699). Ta proces je terjal veliko število žrtev, njegov povod pa je bilo večkratno neurje s točo, ki je naredilo veliko škodo. Ena izmed prvih žrtev procesa je bila Katra Mantl, ki je bila čarovništva obtožena že leta 1679, vendar so jo takrat oprostili. Kasneje so obtožili še nekaj žensk, ki naj bi sodelovale v čarovniških obredih. Tako so 4. junija 1699 obsodili še tri ženske in javno razglasili smrtno obsodbo.

Zadnji proces je bil v Radgoni (1744 - 1746), vendar sta bili obtoženki oproščeni. V Krškem pa so verjetno bile zadnje žrtve l. 1710. To okrutno obsojanje je prepovedala šele Marija Terezija